

УДК 338.48 (477)

І. Коркуна

*канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Львівський державний університет фізичної
культури імені Івана Боберського*

ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В ЕКОНОМІЦІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Цінні папери (англ. *securities*) – документи, які засвідчують зобов'язальні відносини між особою, що їх видала, та особою, яка є їхнім власником. Документ вважають цінним папером, якщо відповідно до законодавства він може бути самостійним об'єктом прав.

Цінні папери, залежно від виду, засвідчують наявність певних правовідносин, зокрема: корпоративних прав (як акції), відносин позики (як облігації), а також передбачають можливість передавання всіх прав, що походять із цих документів, іншим особам через передавання прав на сам цінний папір.

Беручи до уваги туристичну галузь, можемо сказати, що туризм відіграє істотну роль у стимулюванні економічного розвитку не тільки безпосередньо туристичної галузі, й суміжних, а також інших галузей економіки. Зростання туризму позитивно впливає на рівень зайнятості населення, на споживчий попит та рівень валютних надходжень. Цінні папери в туристичній галузі також відіграють важливу роль.

Цінні папери в туристичній галузі виконують низку функцій у системі суспільного відтворення. По-перше, вони є його регулятором. Відбиваючи чинність закону вартості і динаміки норми прибутку в різних галузях виробництва та безпосередньо у галузі туризму, цінні папери забезпечують приплив капіталу в одні галузі і відплив капіталу з інших. Цінні папери надійних, перспективних, дохідних галузей переважно мають попит, чого не можна сказати про цінні папери нерентабельних галузей. По-друге, цінні папери є знаряддям мобілізації коштів інвесторів, а саме їхньою гарантією інвестування

в туристичну галузь. У розвинених промислових країнах за умов рівноважної економіки значну частину вільного капіталу вкладають у купівлю цінних паперів. Ринок цінних паперів є складовою частиною фінансового ринку, де фактично не створюють матеріальних благ. Діяльність на ринку цінних паперів дає змогу отримувати дохід, минаючи матеріальний процес виробництва будь-яких матеріальних благ, і знайти застосування чистому доходу як капіталу в сфері обігу, а не у сфері виробництва за допомогою різних інструментів. Ринок цінних паперів як інструмент капіталу є джерелом чистого доходу і примноженням вкладеного у цінний папір капіталу.

Зокрема, інвестор туристичної галузі, розміщуючи свої кошти в той чи той цінний папір, сподівається в подальшому отримати додатковий дохід, тому цінний папір, який він купив, представляє для нього зростання капіталу. В Україні ринок цінних паперів опирається на відносно невеликих обсягах операцій із біржовими активами, вексельними операціями та іпотечними цінними паперами [1]. Надлишкове фінансування, засноване тільки на обігу цінних паперів і русі фіктивного капіталу, послаблює зацікавленість підприємств в отриманні чистого доходу, що формується завдяки внутрішнім джерелам (у формі прибутку), знижує стимули до економного використання ресурсів, прискорює виробництво і реалізацію продукції. Попит на капітал виходить насамперед від підприємств, яким він необхідний для розширення масштабів своєї діяльності, згодом – від держави, яка з високим ступенем гарантованості виплачує дохід на цінні папери. Пропозиція вільних грошових коштів, крім підприємств, також має місце з боку приватних осіб, які прагнуть до того, щоб їхні заощадження не знецінювалися, а приносили додатковий дохід.

Межі розвитку ринку цінних паперів залежать від зростання макроекономічних показників: обсягу виробництва, змін його структури, величини грошової маси в обороті, стану державного бюджету, наявності конкуренції на ринку як елемента ринкового механізму, що дає змогу врівноважити попит на цінні папери. На мікрорівні розвитку ринку цінних паперів залежить від потреби позичальників у коштах і їхній зацікавленості в зниженні плати за кредит; рівня фондового ризику інвестора і знецінення цінного паперу, що перебуває в обігу, і відсутності попиту на нього; зацікавленості інвесторів та економіки загалом у розвитку фондового ринку як інструменту

додаткового фінансування; можливості проведення операцій на ринку (наявності вільних капіталів).

Основна роль ринку цінних паперів проявляється через вплив на соціально-економічний розвиток країни через забезпечення безперервності процесу кругообігу капіталу завдяки залученню грошових коштів, які перебувають у вільному обігу у формі інвестицій, для розвитку компаній; вільного переливу капіталу між секторами ринкової економіки (із збиткових галузей у ті, що розвиваються), що створює найбільш сприятливі умови для розширення сфери діяльності. Важливою складовою частиною ринку цінних паперів є професійна діяльність учасників ринку, яка пов'язана з наданням брокерських та дилерських послуг щодо управління цінними паперами (довірчі операції), депозитарної і клірингової діяльності, організації торгівлі на ринку цінних паперів та ін. Крім професійних учасників на ринку цінних паперів, діяльність яких регулює держава, є також саморегульовані організації. Вони призначені для забезпечення умов професійної діяльності учасників ринку цінних паперів, дотримання стандартів професійної етики, установлення правил і стандартів проведення операцій із цінними паперами, що забезпечують ефективну діяльність на ринку [2]. Отже, ринок цінних паперів має важливе значення для розвитку економіки України загалом, туристичної сфери зокрема та банківської системи, перебуває під постійним регулюванням з боку НБУ та інших державних органів. Цінні папери виконують також яскраво виражену інформаційну функцію: свідчать про стан економіки. На ринку цінних паперів, передусім на фондових біржах, формують курси цінних паперів. Ці курси – барометр будь-яких змін в економічному та політичному житті країни. Стабільне зниження біржових курсів тих або тих цінних паперів, а також просто масове падіння курсів є ознакою погіршення економічної кон'юнктури. І навпаки, стабільні курси або їхнє підвищення здебільшого свідчать про нормальний економічний стан країни. Через цінні папери реалізують також можливість контролю над економікою й економічними процесами як у межах макроекономіки, так і мікроекономіки.

Ключові слова: цінні папери, туристична галузь, інвестор.

Список використаних джерел

1. Кузнєцова Н. С. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування / Н. С. Кузнєцова, І. Р. Назарчук. – Київ : Юрінком Інтер, 1998. – 526 с.
2. Положення про саморегульвну організацію ринку цінних паперів: затверджено наказом ДКЦПФР від 23.12.1996 (наказ втратив чинність на підставі рішення ДКЦПФР від 17.02.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.